DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.51911>

Authenticity process is conducted by

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 27-06-2021
Kabul Tarihi: 27-08-2021
On-line Yayın: 31-08-2021

Article Type: Research article
Submitted: 27-06-2021
Accepted: 27-08-2021
Published Online: 31-08-2021

Atıf Bilgisi / Reference Information

Gündüz, A (2021). Kur'an Perspektifinden Âfetler. *Journal of History School*, 53, 3103-3123.

KUR'AN PERSPEKTİFİNDEN ÂFETLER

Ahmet GÜNDÜZ¹

Öz

Kâinatın insan için yaşanabilir kılınmasına imkân veren Yüce Allah'tır. Yaşanamaz bir hale gelmesine vesile olan âfetler de O'nun bilgisi dâhilinde olan şeylerdir. Onun bilgisi bir yaprağın yere düşmesini dahi içerecek kadar geniştir. Fiziki çevremizde gördüğümüz denizler, sular, şimşekler, yağmurlar, hayvanlar vb. birçok unsur insanın faydası içindir. Ancak geçmiş kavimlere dair olaylara Kur'an çerçevesinde bakıldığında zaman buların bazı dönemlerde bir âfete dönüşmüş oldukları görülmektedir. Bu âfetleri haber veren Kur'an, bunun gerekçesi olarak temelde insanın sorumsuzluğuna vurgu yapmaktadır. Kıyametin kopmasına dair haber verilen olaylar ile insanların âfet kabilinden hesap ettikleri unsurlar kıyaslandığında birçok açıdan benzerlik taşıdığı görülmektedir. Azap mahiyetindeki âfetlere maruz kalmamak ve her iki duruma ansızın yakalanmamak için yapılması gereken şeyler vardır. Buların neler olduğunu bilebilmek için bu âfetlerin gerekçelerini yine Kur'an'dan hareket ederek tespit etmek gerekmektedir. Bununla birlikte Kur'an aracılığıyla Yüce Allah'ın bizden beklentilerinin ne olduğunu da iyi anlamak gerekmektedir. Böylece insanlar O'nun rahmeti gereği ertelenmiş olan bazı âfetlerin olduğunu veya sınırlarını zorlayanlar için de gazabı gereği olabilecek felaketlerin varlığını daha iyi anlayacaklardır. Ayrıca günümüzde yaşanan âfetler, geçmiş kavimlerin yaşadıkları âfetler ile kıyaslanarak bunların dini anlamda yorumlanması mümkün olacaktır. Bu ise insanların her mevzuu sadece pozitif bilimler çerçevesinde yorumlayıp geçiştirmesi yerine, dini ve ahlaki anlamda kendilerini sorgulamalarına imkân sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tabiat, Musibet, Âfet, Geçmiş Kavimler, Rahmet

¹ Doç. Dr., Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, gunduzahmet63@hotmail.com, orcid: 0000-0002-7613-2638

Disasters from The Perspective of The Quran

Abstract

Allah has made the universe livable for man. Disasters that cause it to become uninhabitable are also things that are within his knowledge. His knowledge is broad enough to include the fall of a leaf to the ground. Lightning, rains, waters, seas, animals, etc.that we see around us. many elements are presented to the benefit of the human being. But when we look at the events of past peoples within the framework of the Qur'an, it seems that they have turned into a disaster in some periods. The Qur'an, which reports on these disasters, basically points to the transgression of man as the justification for this. It is seen that the events reported about the break of the apocalypse and the elements considered within the scope of the disaster bear similarities in many ways. There are things that need to be done so as not to be subjected to disasters of the nature of punishment and not to be caught in both situations suddenly. To determine the reasons for these disasters again by acting from the Qur'an and through the Qur'an with flour, Almighty Allah

Keywords: Nature, Evil, Disaster, Past Tribes, Mercy

GİRİŞ

Fiziki çevremizde yaşanan hadiselerin pozitif bilimler çerçevesinde bir izahı veya yorumlanması mümkündür. Bu bizlere bunların gerekçelerini tespit etme ve anlama imkânı sağlamaktadır. Ancak insan sadece fiziki kanunlar dairesinde hayat süren bir canlı değildir. Onun yaratılışındaki gaye sadece bu çerçevede değerlendirilebilecek olan bir konu değildir. Hayatına anlam kazandıran manevi etmenlerin daha fazla dikkate alınması, sahip olduğu dini kimliğin kavranması açısından son derece önemlidir. Bu sebeple Kur'an'da âfet kabilinden dile getirilen hadiselerin bu açıdan bir incelemeye tabi tutulması son derece önemlidir. Bu durum insanın olayları anlamlandırması hususunda geniş bir perspektif sunacaktır.

YÖNTEM

Öncelikle Kur'an'ın âfet anlamında kullandığı kavramların varlığı tespit edilecektir. Sonrasında bu çerçevede Kur'an'ın haber verdiği geçmişte yaşanmış hadiseler incelenecektir. Bunlar tesbit edilirken bunların zikredilme gerekçeleri veya bu olayların yaşanma sebepleri özellikle belirlenmeye çalışılacaktır. Olayların tarihi birer vakıadan mı ibaret olduğu, tekrarlama ihtimallerinin bulunup bulunmadığı, Kur'an'ın beyanıyla izah edilmeye çalışılacaktır. Bu olayların

yaşanma sürecinde insanın neler yapması gerektiğini de irdelenmek suretiyle, konu bir bütün halinde değerlendirilecektir.

1. Âfet Kavramı

Âfet, Arapça bir kelimedir, “أُفَّةٌ” (e-v-f) kökünden türemiş olup “أَفَتٌ” (Âfet) şeklinde kullanılmaktadır. Bir şeyi bozan arızî durumlar anlamındadır. (İbn Manzûr, 1414, c. 9, s. 12) Bir olayın bununla isimlendirilmesi için aranan özelliklerden birisi, o olayın bir grup insanı veya memleketi etkilemiş olmasıdır. Türkçemizde âfet anlamında kullanılan kelimelerden biri de “مُصِيبَةٌ” (musibet)dir. Bu kelime de Arapça kökenli bir kelimedir. Musibet; insanın gönlüne sıkıntı, acı veren; zorluk, felaket vb. her şey için kullanılmaktadır. (El-Münâvî, 1356, c. 1, s. 184; Sıddık Hasan Hân, 1992, c. 1, s. 320) Kelime aslında atmak, isabet etmek anlamından türetilmiş, daha sonraları felaket, bela, dert vb. anlamlar için kullanılmıştır (Er-Râğib el-İsfehânî, 1412, s. 495).

Musibet kelimesi Kur'an'da “مُصِيبَةٌ” şeklinde 11 defa geçmektedir (Bakara, 2/156; Âl-i İmrân, 3/156; Nisâ, 4/62, 72; Mâide, 5/106; Tevbe, 9/50; Hûd, 11/81; Kasas, 28/47; Şûrâ, 42/30; Hadîd, 57/22; Teğâbün, 64/11). “Âfet” kelimesi ise Kur'an'da geçmemektedir. Ancak hem âfet hem de musibet anlamında kullanılan farklı kelimeler mevcuttur. Bu kelimeler arasında şunları saymak mümkündür: الضُّرُّ (ed-Durr) (Yunus, 10/12; Yûsuf, 12/88; Nahl, 16/53-54; İsrâ, 17/56, 67; Enbiyâ, 21/83.), هَلُوعًا (Helûa'), فَاقِرَةٌ (Fâkira) (Kıyâme, 75/25.), قَارِعَةٌ (Kâri'a) (Ra'd, 13/31; Hâkka, 69/4; Kâri'a, 101/1-3.), دَائِرَةٌ (Dâira) (Mâide, 5/52; Tevbe, 9/98; Feth, 48/6.), غَرَامًا (Ġarâma) (Tevbe, 9/90), فِتْنَةٌ (Fitne) (Mâide, 5/71; Enfâl, 8/25; Hac, 22/11; Nûr, 24/63.), سَيِّئَةٌ (Seyyie) (Âl-i İmrân, 3/120; Nisâ, 4/78-79; 'Arâf, 7/131; R'ad, 13/6; Neml, 27/46; Rûm, 30/36; Şûrâ, 42/48).

Kur'an'ın genel mahiyetine bakıldığı zaman âfetlerin Yüce Allah'ın gazabının bir neticesi olduğu görülmektedir. Ancak Kur'an'da Allah'ın öfkesini dile getiren gazap kelimesinin akabinde âfet ifadesi veya âfete ilişkin bir kavramın kullanılmadığı görülmektedir. Bu durumun tek istisnası Musa'nın (a.s) kavmi olan İsrailoğullarıdır. Cenâb-ı Hak'ı o kadar gazaplandırmışlardır ki, bu ifadenin akabinde onların maymunlara ve domuzlara çevirildiği haber verilmektedir (Mâide, 5/60). Kur'an kıssalarından anlaşıldığı kadarıyla bu, İsrailoğulları dışında hiçbir kavmin başına gelmeyen bir musibettir.

Kur'an'da Yüce Allah'ın gazabı ve öfkesini dile getiren ğadibe (غَضِبَ), sahita (سَخِطَ), le'ane (لَعَنَ) gibi kavramlardan sonra her ne kadar genel olarak bir âfete yer verilmemişse de; daha ileri bir ceza olan cehennem ateşi ve azabına yer

verilmekte, buna vurgu yapılmaktadır (Bakara, 2/90, Nisâ, 4/93; Feth, 48/6; Mücâdile 58/14). Dolayısıyla şöyle bir sonuca varmak mümkündür: Allah'ın gazabının bir neticesi olan âfetler, tövbe ve istiğfar etmeyen âsi kimseler için cehennem öncesi bir ceza olup bunlar, söz konusu şahısların ahirette maruz kalacakları azabın dünyadaki habercileri ve öncüleridir.

2. Tabiatın Yaratılışındaki Kudret ve İncelik

Kur'an'ın haber verdiği âfetlerin meydana geldiği ortam, yeryüzü ve gökyüzüdür. Bunların yaratılmalarına ilişkin kudreti görmek, tabii âfetlere ilişkin bazı mevzuları daha iyi anlamaya yardımcı olacaktır.

Uçsuz bucaksız yeryüzü ve her an genişlemeye devam eden gökler (Zâriyât, 51/47-50) ile bunların içindekilerin yaratılmasına dair sarf edilen zihinsel çaba, nihayetinde insanı hayrete sevk eder. Bu, akıl sahibi insan için son derece tabii bir süreçtir. Bununla birlikte bunların yaratılması için harcanan emeğin veya mesainin miktarını düşünmek de kaçınılmazdır. Ancak insanın bu vesileyle beyhude bir yorgunluğa kapılması yerine, tazime vakit ayırması için Yüce Allah bu konuya da bir açıklık getirmiş ve şöyle demiştir: { وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا { يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ } (O bir işin olmasını dilediği zaman ona sadece ol der, o şey de hemencecik oluverir.) (Bakara, 2/171.). Buna benzer ifadeler Kur'an'da dört kez tekrarlanmıştır (Bakara, 2/171; Âl-i İmrân, 3/47; Meryem, 19/35; Gâfir, 40/68).

Allah'ın yaratması kusursuz bir şekilde tahakkuk etmiş ve etmektedir. Gözler ne kadar kusur ararsa arasın asla bulamayacaktır: “Yedi göğü birbiriyle tas tamam bir uyum içinde yaratan Yüce Allah'tır. O Rahmân'ın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin. Gözünü çevirip de bir bak, bir aksaklık görebiliyor musun? Sonra gözünü tekrar tekrar çevirip de bak; (aksaklık arayan) göz aradığını bulamadan bitkin bir şekilde sana geri dönecektir.” (Mülk, 67/3-4. Benzer bir ayet için ayrıca bkz. Kâf, 50/6). Hayat için olmazsa olmaz olan su ve havanın, oksijen ve hidrojen gibi son derece yanıcı maddelerden teşekkül ediyor olması, kusur arayan insanların bundan vazgeçmeleri için yeterli bir delildir. Zira bunlar onu yakmak yerine hayatta kalmasına imkân sağlamaktadır.

Yer ve göğün bir nizam içerisinde varlığını devam ettirmeleri, onları yaratan kudretin tesirinin devamıyla yakından ilişkilidir: “Hakikat şu ki Allah, inşa ettiği düzenden sapmamaları için gökleri ve yeri (bozulmaması için) tutmaktadır. Eğer düzenlerinden sapacak olursalar artık O'ndan başka hiç kimsenin onları tutmaya gücü yetmez. Şüphesiz O Allah Halîm'dir, çokça bağışlayandır.” (Fâtır, 35/41). Bu öyle bir gözetme ve haberdar olmadır ki düşen yaprak bile bu bilgiye dâhildir: “Gaybın anahtarları Allah'ın katındadır; onları

Allah'tan başkası hiç kimse bilmez. O ise, yeryüzünde ve denizde her ne varsa hepsini bilir; Allah'ın bilgisi dışında bir yaprak bile yere düşmez. O, yerin karanlıklarında yer alan tek bir taneyi bile bilir. Yaş ve kuru her ne varsa hepsi apaçık bir kitapta yer almıştır.” (En'âm, 6/59).

3. Fiziki Çevrenin İnsana Musahhar Kılınmış Olması

Kur'an'da yerler, gökler ve sulardan bahsedilirken öncelikli olarak üzerinde durulan husus Allah'ın kudreti ve tevhiddir (Örneğin Hacc, 22/65-70; Lokman, 31/20-28; Zuhruf, 43/9-14; Câsiye, 45/12-13.). Bunların yaratılış maksatlarına temas edilirken âfet veya birer musibet kaynağı olarak yaratıldıklarına ilişkin bir vurguda bulunulmamaktadır. Bilakis insan için müsahhar kılınmalarından, insanın yaşamına ilişkin ihtiyaçlarını gidermede temel kaynaklar olduklarından bahsedilmektedir : *“Allah'ın, göklerde ve yerde bulunan şeyleri sizin hizmetinize verdiğini, nimetlerini gizli ve açık olarak bolca verdiğini görmez misiniz? İnsanlardan öyleleri vardır ki bir bilgi, bir kılavuz ve aydınlatıcı bir kitap olmaksızın Allah hakkında tartışmaya kalkışmaktadırlar.”*(Kur'ân yolu meâli, 2014 Lokmân, 31/20) Bu çerçevede yaratılmış şeyler sadece temel ihtiyaçları karşılamadan ibaret değildir. Öyle ki gecenin karanlığında insanın hem ışık ihtiyacını karşılayan hem de tezyinat kabilinden gözüne hitap eden varlıklar da söz konusudur. Örneğin yıldızların yaratılmasında böyle bir incelik de vardır: *“Biz, yeryüzüne yakın olan göğü yıldızların güzelliğiyle süsledik.”* (Sâffât, 37/6. Benzer bir ayetler için bkz. Fussilet, 41/12; Mülk, 67/5).

İnsanın fiziki dünyasını oluşturan yer, gök ve deniz insan için müstakil faydalar içerdiği gibi her birinin diğeriyle dönüşümlü veya iş birliği içinde sağladığı nimetler de vardır. *“Allah'ın ihsanlarını saymaya kalksanız sayamazsınız.”* (Nahl, 16/18) *“Bu sebeple (Resûl dedi ki) Allah'a (uçarcasına) sığının. Şüphesiz ben sizler için Allah tarafından gönderilen apaçık bir uyarıcıyım.”*(Zâriyât, 51/50).

1. Kur'an'a Göre Âfet ve Musibetlerin Sebepleri

Dünya hayatı, ferdi anlamda birtakım sıkıntılar içerdiği gibi, kitleler halinde çok büyük felaketlere de şahit olunan bir yerdir. Dünya hayatının temelde bir imtihan mekânı olması bunu tabii bir süreç kılmaktadır. Bireysel veya ailevî nitelikte olan sıkıntılar çoğu zaman imtihan dairesinin sınırları içerisinde kalmaktadır (Akbaş, 2015, s. 187, 189). Ancak âfetler dediğimiz şeyler ise imtihandan öte, haddi aşmanın bir nevi dünyevî sonuçlarıdır.

İnsanın başına gelen musibetlerin tamamı ancak Allah'ın onayı ile meydana gelir ve bunun meydana gelmesine ilişkin gelecek bilgisi Yüce Allah katında ezelden malumdur: *“Allah'ın izni olmaksızın meydana gelen hiç bir musibet yoktur.”*(Teğâbun, 64/11) *“Yeryüzünde meydana gelen veya başınıza gelen hiçbir musibet yoktur ki, Biz onu yaratmadan önce bir kitapta kaydedilmiş olmasın. Şüphesiz bu Allah için son derce kolay bir şeydir.”*(Hadîd, 57/22) Ancak azap veya ceza mahiyetinde olan musibetleri Yüce Allah durduk yere ortaya çıkarmaz. Bunları maddi veya manevi çerçevede tetikleyen bazı sebepler vardır.

Yüce Allah'ın rahmeti, gazabından ve adaletinden daha geniştir. Bu sebeple durduk yere kulunu azap mahiyetinde bir musibete maruz bırakmaz. Eğer bir âfete veya kitlesel anlamda bir musibete maruz kalınmışsa mutlaka birilerinin yanlış bir tavrı söz konusudur: *“Sana ulaşan her iyilik Allah'tandır. Başına gelen her kötülük ise kendi nefsindendir.”* (Nisâ, 4/79). Buna rağmen bu aşamaya gelmeden önce Allah kuluna mutlaka fırsat vermektedir (Nahl, 16/61).

Bireysel tavırlar neticesinde meydana gelen musibetleri ve bunların sebeplerini Kur'an'ın haber verdiği kıssalardan ve eleştirilerden anlamak mümkündür. Ancak âfet kavramı çerçevesinin dışına çıkmamak için bunların bireysel olanlarına temas etmeyeceğiz. Bunun yerine toplu veya küçük grupların yaşadıkları âfetlere yer vereceğiz.

1.1. Fertlerin veya Küçük Bir Grubun Yaşadığı Âfet

1.1.2. Mahsulün Helak Olması; Kur'an'da bu konudaki âfete ilişkin olarak iki farklı bahçenin helak olmasına yer verilmektedir. Bunlardan biri, iki arkadaş arasında cereyan eden bir hadisedir. Buna göre iki arkadaşın bahçeleri üzüm, hurma ve diğer ekinler ile yem yeşil olmuştur. İçinde akan sular ile kusursuz bir bahçe halini almıştır. Ancak biri elindekilerinin çokluğu ile diğerine karşı mağrur bir tavır sergilemiştir. Daha basiretli olan arkadaş ona neden yaratıldığını ve kime şükretmesi gerektiğini hatırlatsa da o kibrinden taviz vermemiştir. Arkadaşı, böyle devam etmesi durumunda bir felaketin bahçesini sarabileceğini ve onu çorak bir hale getireceğini söylese de bilakis o bundan daha çoğunun kendisine sunulacağını iddia etmiştir. Fakat arkadaşının söylediği gibi bahçenin suyu çekilmiş, çardakları çökmüş ve yapılan bütün masraflar boşa gitmiştir. Kimse de buna engel olamamıştır. Onu bu duruma getiren şey; kim olduğunu, kendisine bunları sunan asıl kudretin ne olduğunu ve ona yapılması gereken şükürü unutmış olmasıdır (Kehf, 18/34-43).

Bir bahçenin helak olmasına dair Kur'an'ın haber verdiği hadiselerden diğeri de ortak üç kardeşle ilgilidir (Kalem, 68/17-33); Ortaklar hasat vakti

gelince fakirlere haber vermeme ve erkenden bahçeye gidip meyveleri toplamak üzere anlaşılır. Bahçe sahipleri çok cimridirler. Oysa bahçeyi kendilerine miras bırakan babaları ise oldukça cömerttir (El-Beydâvî, 1418, c. 5, s. 234). Hasat zamanı yoksulların hakkını esirgemeyen birisidir. Ancak çocukları yoksulların haberdar olmamaları için ellerinden geleni yaparlar. Bahçeye vardıklarında onun adeta yanıp kül olduğunu görürler. Kelbî, bahçenin gökten inen bir ateş ile yandığını söylemektedir. Azabın şekli için ayette “طَائِفٌ” ifadesi kullanılmıştır ki bu, gece vakti meydana gelen âfetler için kullanılan bir deyimdir (er-Râzî, 1420, c. 30, s. 607-608; Muhammed el-Hudayrî, 2008, s. 357). Bahçe sahipleri, cimrilikleri ve yoksulların hakkını vermemelerine binaen böyle bir âfete maruz kalmışlardır. Kur'an bunu bu tip bir karakterin akıbetine dair ibret vesikası olarak aktarmıştır. Buna karşılık bir başka ayette, cömert olan kimseyi, bir danenin yüz her biri dane içeren yedi başak tutması misalini vererek övmektedir (Bakara, 2/261-264).

1.2. Kavimlerin Maruz Kaldığı Âfetler

Kur'an'a dair en çok bilinen konulardan biri kavimlerin helak oluşlarına dair verdiği bilgilerdir. Allah ne fertleri ne de toplumları helak etmek istemez. *“Bu hep böyle olmuştur; çünkü Allah, bir topluluğa ihsan ettiği nimetini, o toplum kendini değiştirmedeği sürece bunu değiştirmez ve O her şeyi işiten ve bilendir.”* (Enfâl, 8/53). *“Kendi tasarrufları ile önceden yapıp ettiklerinden dolayı başlarına bir musibet geldiğinde ise, ‘Ey Rabbimiz! Ah, ne olurdu, keşke bize bir elçi gönderseydin de ayetlerine tabi olup da müminlerden olsaydık!’ diyecek olmasalardı (bir peygamber göndermezdik).”* (Kasas, 28/47). Ancak toplumların birçoğu bu elçileri yalanlamış ve türlü türlü âfetler ile azaba uğramışlardır (Mu'minûn, 23/44). Bu âfetler ile buna maruz kalan toplumların bir kısmı şunlardır:

1.2.1. Şiddetli Ses: Bu âfete ve haliyle böyle bir azaba uğrayanlardan biri Antakya halkıdır. Bunlar Yasîn Sûresi'nde Ashâbu'l-Karye olarak zikredilmektedirler. Gelen iki elçiye ve akabinde üçüncü elçiye yalanladılar. Bu elçilere zarar vermek istediklerinde araya giren ve elçilere destek olan Habîb-i Neccâr'ı ise öldürdüler. Bunun üzerine çok güçlü bir ses ile adeta sönmüş ateş misali oldukları yerde ölüvermişlerdir. Ayetin deyimiyile; Yüce Allah onları helak için gökten bir ordu indirmeye tenezzül dahi etmemiştir (Yâsîn 36/13-30).

1.2.2. Şiddetli Kasırğa: ‘Âd kavminin uğradığı bir azaptır. Hûd’u (a.s) yalanlayınca böyle bir felaketle karşılaşmışlardır. Yedi gece ve sekiz gündüz devam eden kasırğa, o kadar şiddetli bir güce sahiptir ki ayetin haber verdiği göre onları çürümüş eski hurma kütüklerine çevirmiştir (Kamer, 54/18-24; Zâriyât, 51/41-42; Hâkka, 69/1-8). Ayrıca bununla birlikte yıldırım çarpmasına da maruz kalmışlardır (Fussilet, 41/13-15).

1.2.3. Deprem ve Yıldırım Sesi: ‘Âd kavminin akabinde gelen kavim Semûd (Hicr halkı) kavmidir. Dağlarda yontarak inşa ettikleri evlerde ve sahip oldukları suları bol bahçelerde çok müreffeh bir hayat yaşamışlardır (‘Arâf, 7/73-78; Hûd, 11/61-62; Hicr, 15/80-84; Şu‘arâ, 26/142-148.). Ancak Salih’in (a.s) bütün uyarılarına rağmen, su hakkına riayet edilmesi gereken deveyi kesmişler (Şu‘arâ, 26/152-158; Şems, 91/13-15). Bunun üzerine üç gün sonra sabah vakti dehşetli bir yıldırım sesine ve bir depreme maruz kalmışlardır. Evlerinde, ağılda çığnemiş ekin misali diz üstü çökmüş bir halde kala kalmışlardır (Nisâ, 4/153; ‘Arâf, 7/73-78; Hûd, 11/61-68; Fussilet, 41/17; Zâriyât, 51/44-45; Kamer, 54/23-32.). Evleri ve bulundukları yerler, yerle yeksan olmuştur (Neml, 27/52; Şems, 91/14).

Sarsıntı şeklinde âfet türünden bir azaba uğrayanlar arasında Musa’nın (a.s) kavmi ile Şuayb’ın (a.s) kavmi olan Medyen/Eyke halkı bulunmaktadır.(Saylık, 2017, s. 140-144). Musa (a.s) da Tur Dağı dönüşünde kavminin buzağıya taptığını görmüş ve bu konuya çok öfkelenmiştir. Rabbiyle sözleştiği yer ve zamanda bulunmak için kavminden kırk kişi seçmiş ve o yere gitmiştir. Orada şiddetli bir depreme yakalanmışlardır (‘Arâf, 7/155).

Medyen halkı, ölçü ve tartıda hile yapmış, insanları hak yoldan saptırmaya çalışmıştır. Şu‘ayb’ın (a.s) risâletini inkâr ederek onu sürgün etmekle tehdit etmişlerdir. Şu‘ayb (a.s) da Yüce Allah’tan kendileriyle kavminin arasını ayırması için dua etmiştir (‘Arâf, 7/88-93; ‘Ankebût, 29/36-37.). Bunun üzerine böyle bir azaba düşer olmuşlardır.

Bu tip sarsıntılara maruz kalan kavimlerin inşa ettikleri yapıların tavanları başlarına yıkılmıştır. Bu durum onların hiç hesap etmedikleri bir anda olmuştur. Yani azap onları hiç beklenmedik bir zamanda ve ummadıkları bir yerden yakalamıştır (Nahl, 16/26).

1.2.4. Pişmiş Taş: Sodom ve Gomora şehirlerinde yaşayan Lût kavmi yol kesen ve toplantılarında son derce çirkin günahlar işleyen (‘Ankebût, 29/28-29) bir kavimdir (Ebu’s-Suûd, t.y., c. 2, s. 422). En çok meşhur oldukları şey ise

erkekler arasında eş cinsellik (GAY) şeklinde kendilerinden önce emsali görülmemiş bir kötülük işlemeleridir (Şu'arâ', 26/165; Neml, 27/55). Bu çirkefliği ilk icra edenlerin bu kavim olduğunu, onlara uyarıcı olarak gönderilen Lût'un (a.s) ayette haber verilen sözlerinden anlıyoruz ('Arâf, 7/80-81; 'Ankebût, 29/28.).

Bu kötü haslet toplumda o kadar yayılmış ve kabul görmüştür ki bunu yapmayanlar kınanmıştır. Hatta insan için onur ve kemâl ifadesi olan temizlenme, kınanır bir nitelik haline gelmiştir. Lût'un (a.s) onları bu konuda uyarması karşılığında söyledikleri şey bunun açık göstergesidir: "*Lût'un ailesini memleketinizden çıkarın çünkü onlar temizlenen bir güruttur.*" ('Arâf, 7/82; Neml, 27/56). Anlaşılan GAY anlayışı öyle bir kabul görmüştür ki açıkça haykırılacak bir seviyeye ulaşmıştır.

Lût'un (a.s) kavminin, bu arzularını insan suretinde Hz. Lût'a misafir olan meleklerle de yönlendirmeleri, bardağı taşıran son damla olmuştur. Gelen misafirleri birbirlerine müjdelemişler ve evi basıp misafirlere de bu çirkin davranışı uygulamak istemişlerdir. Lût'un (a.s) bütün girişimlerine rağmen yine de bu düşüncelerinden vazgeçmemişlerdir (Hicr, 15/65-77). Lût (a.s) ve ona iman edenler bir gece vakti o memleketi terk etmişlerdi. Onlar ayrıldıktan sonra (Kamer, 54/37; Hicr, 15/65) sabah vakti geride kalan güruhu korkunç bir azap yakalayivermiştir (Kamer, 54/38; Hicr, 15/65-82). Geride kalanlardan biri de misafirlerin gelişini gizlice haber veren Lût'un eşidir. (İbn Kesîr, 1420, c. 3, s. 446). Bu sebeple helak olanlar içerisinde o da yer almıştır ('Arâf, 7/84; Şu'arâ', 26/165; Neml, 27/56; Sâffât, 37/171).

Kur'an onların birkaç şekilde azap edildiğini haber vermektedir. İlki Lût'un (a.s) misafirlerine yeltendiklerinde silme kör olmalarıdır (Kamer, 54/37.). Sabah vakti ise dehşetli bir sese maruz kalmışlar (Hicr, 15/73. Ayrıca bkz. İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azîm*, c. 4, s. 543), yağmur gibi tepelerine pişmiş taş yağmış ('Arâf, 7/84; Kamer, 54/34; Furkân, 25/40) ve bulundukları memleket tersyüz edilmiştir (Hicr, 15/74. Ayrıca bkz. İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azîm*, 4, s. 543).

Taş yağmuru şeklinde bir azap Hz. Peygamber'in dünyaya gelişinden yaklaşık elli yıl önce bir daha yaşanmıştır. Yemen hükümdarlarından Ebrehe filler ile Kâbe'yi yıkmaya gelince Ebâbil kuşları tepelerine tuğla cinsinden taşlar bırakmış ve onları helak etmiştir (Fil, 105/1-5). Ebâbil kuşları aracılığıyla gerçekleşen taş yağmuru, tabii bir âfetten ziyade tamamen bir azap şeklidir. Bu azap şekilleri âfet mahiyetinde gökten taş yağabileceğinin adeta somut bir misalidir.

1.2.5. Kıtık, Çekirge, Kurbağa, Kan, Tufan Ve Fiziksel Dönüşüm:

Firâun'un kavmi, Hz. Musa döneminde olduğu gibi Hz. Musa'dan önceki dönemlerde de birtakım âfetlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu sebeple yaşadıkları olayları, iki ayrı dönem içerisinde değerlendirmek mümkündür.

İsrailoğlularının tarihi inkâr ve red anlayışları basit bir inkârdan öte, cana kastetme davranışını sergileyecek kadar katı ve vahşet dolu bir tarihtir. Zira Kur'an birçok peygamberin canına kıydıklarını haber vermektedir (Bakara, 2/91). Böylesi vahşet ve inkârları sebebiyle Yüce Allah onları düşünüp ibret almaları ve kendilerine gelmeleri için Musa'dan (a.s) önceki dönemde de kıtlık ile imtihan etmiştir(er-Râzî, 1420, c. 14, s. 344): *“And olsun ki; Biz Firavun'a uyanları, bir ders alsınlar diye kuraklık yılları ve ürün kıtlığı ile cezalandırdık.”* ('Arâf, 7/130). Fıtratlarının bozukluğu sebebiyle bu da onlara kâr etmemiştir; *“Onlara bir iyilik (iẖsan, bolluk, bereket) gelince ‘Bu bizlerin hakkıdır.’ derler. Fakat başlarına herhangi bir musibet isabet edince bunu Musa ve beraberindekilerin uğursuzluğuna bağlarlardı. Bilesiniz ki onların başlarına gelen şeyler Allah katındandır; fakat onların birçoğu bunu bilmez.”* ('Arâf, 7/131).

Mısır halkı Yûsuf (a.s) döneminde de bir kıtlık yaşamıştır. Bu durumu hükümdarın rüyası ve akabinde Yûsuf'un (a.s) tevil ettiği rüyadan anlıyoruz. Hükümdar rüyasında yedi yeşil başak ile yedi kuru başak ve yedi semiz ineği yedi zayıf ineğin yediğini görmüştür. Yûsuf (a.s) yedi yıl bolluğun arkasından bir o kadar kıtlık yaşanacağını, bu sebeple ilk yedi yılda ekinleri başağıyla saklamalarını önermiştir. Yaptığı yorum aynen gerçekleşmiştir (Yûsuf, 12/44-51). Bu da gösteriyor ki kıtlık israiloğullarının tarihinde birkaç sefer vuku bulmuştur.

İsrailoğullarının aymazlığı Musa (a.s) döneminde de aynen devam etmiştir. Kendilerine Musa (a.s) ve Harun (a.s) gibi iki peygamber gelmiş olmasına rağmen doğru ve yanlış arasında bocalamaktan kurtulamamışlardır: *“Ve şöyle dediler: ‘Ey Musa Bizi büyülemek için her ne delil getirirsen getir, biz sana asla inanacak değiliz. Biz de açık seçik mucizeler olarak onların üzerine tûfan, çekirge, haşarat, kurbağalar ve kan gönderdik. Yine de büyüklük taslayıp, günahkâr bir gûruh olmakta direndiler. Üzerlerine azap çökünce, şöyle derlerdi; ‘Ey Mûsâ! O'nun Sana verdiği söz hürmetine, bizim için Rabbine niyazda bulun! Eğer üzerimizden azabı kaldırırsan mutlaka sana iman eder ve muhakkak İsrâiloğulları'nı seninle göndereceğiz.’ Ulaşacakları bir süreye kadar onlardan azabı kaldırdığımızda ise hemencecik verdikleri sözden dönerlerdi. Nihayet, âyetlerimizi asılsız addetmeleri ve onlardan gafil kalmaları sebebiyle kendilerini cezalandırdık ve denizde boğduk.”* ('Arâf, 7/132-136. Denizde boğulma hadisesi

için ayrıca bkz. Bakara, 2/50; 'Arâf, 7/160; Tahâ, 20/77-79; Şu'arâ', 26/61-68, Duhân, 44/23-24).

Pozitif bilimler temelde varlıkların daha gelişmiş bir yapıya geçiş için evrim geçirdiklerinden bahseder. Ancak israiloğullarının ki tam tersi olmuş Cumartesi avlanma yasağını çiğnedikleri için maymuna dönüşmüşlerdir ('Arâf, 7/163-165). İsrailoğullarının yaşadıkları bu âfeti hiçbir kavim yaşamamıştır.

1.2.6. Sel Felaketi; Sebe' halkı; bahçeleri, suları ve bunun sunduğu imkânlar sebebiyle çeşit çeşit yiyeceklere sahip bir kavim oldukları halde, inkâr ve şükürsüzlükleri sebebiyle bütün bunları yok eden 'Arim Seli'ne maruz kalmışlardır. Bunun akabinde geriye onlar için sadece acımsı bazı yiyecekler ile bir miktar sedir ağacı kalmıştır (Sebe', 34/15-17).

1.2.7. Tufân: Nuh'un (a.s) kavminin başına gelen bir âfettir, bu isimlendirmeyi de Cenâb-ı Hakk bizzat kendisi yapmaktadır. Suvâ', Yegûs, Ved, Ye'ûk ve Nesr adındaki putlara tapmışlar, ahireti ve Hz. Nûh'un risâletini inkâr etmişlerdir (Nûh, 71/1-28). Oğlu ve eşi dahi ona iman etmemiştir. Bunu üzerine Yüce Allah bir gemi yapmasını emretmiş, akabinde günlerce yağmur yağdırarak ve yerden sular fışkırtarak onları helak etmiştir. (Hûd, 11/40; Mu'minûn, 23/27). Bu tufanın dünyanın tümünü mü yoksa bir kısmını mı kapsadığı konusunda farklı görüşler vardır. Ancak Hz. Nûh'un yapması emredilen gemiye her hayvandan bir çift almasının emredilmiş olması büyük bir alanı kapsadığının emaresidir. Gemi, ayetin deyimiyle dağ gibi dalgalar arasında ilerlemiştir. Nihayetinde Yüce Allah göğe suyunu tutmasını ve yeryüzüne de suyunu çekmesini emretmiş, böylece tufan sona ermiş ve gemi Cûdi dağının üzerinde durmuştur ('Arâf, 7/61-64; Yunus, 10/71-78; Hûd, 11/25-48; Enbiyâ, 21/76-77; Mü'minûn, 23/23-44; Şu'arâ'; 26/105-120; 'Ankebût, 29/15-16; Kamer, 54/7-17; Nûh, 71/1-28).

1.2.8. Fırtına; Hz. Peygamber döneminde Medine'den sürgün edilen Yahudilerden Beni Nadir, Kureyşlileri ve Ğatafânlıları kıskırtmıştır. Bunu öğrenen Allah Resûlü (s.a.s) de Medine etrafında hendek kazarak şehri savunmuştur Bazı münafıklar Müslümanların bir kısmını bu savaştan geri döndürme teşebbüsünde bulunmuş, ellerinden geldiğince onları korkutmaya çalışmıştır. Nihayetinde Yüce Allah manevi orduları ve soğuk bir fırtınayla, şehri kuşatan Kureyşlileri dağıtmıştır (Ahzâb, 33/9-15).

2. Tehdit İçerikli Farazî Âfetler

Kur'an geçmiş bazı toplumların yok oluşuna dair bilgileri aktarmaktadır. Bunlara dair bazen genel bazen de ayrıntılı bilgilere yer vermektedir. Aktardığı kıssalarda bu kavimlerin tabii âfetlerle nasıl yok olduklarını görmekteyiz. Bunu yapmadaki maksadı ise hitap ettiği bütün toplumların bundan ders almalarını sağlamaktır (El-Merâğî, 1946, c. 29, s. 35).

Kur'an'ın tabii âfetlere ilişkin kullandığı bazı ifadeler, bir takım tehditler içermektedir. (Ez-Züheyli, 1422, c. 2, s. 1370). Örneğin; denizde dağ gibi dalgalar ve fırtınalar içerisinde yaşanan sıkıntılar, yere batırmak, taş yağdırmak, göğün dünya üzerine düşmesi, kesintisiz gece veya gündüzün meydana gelmesi, içecek suların çekilmesi gibi bazı şeyler zikredilmektedir (Yunus, 10/22; İsrâ, 17/66-69; Hacc, 22/65; Kasas, 28/71-72; Lokman, 31/31-33; Tûr, 52/65; Mülk, 67/16, 30). Bunlardan taş yağması ve denize ilişkin âfetler birkaç kez zikredilmektedir (İsrâ, 17/68-69; Mülk, 67/16; Yunus, 10/22). Bu durum, toplumların inkâr ve itaatsizlikleri sebebiyle geçmişte gerçekleşmiş olan âfetlerin bir daha meydana gelebileceği imasını taşımakta, (Çimen, 2005, ss. 41-42), hatta bazen bu açıkça vurgulanmaktadır: *“Peki Allah'ın sizi yerin dibine geçirmeyeceğinden veya başınıza taş yağdırmayacağından emin misiniz? Sonra sizi koruyacak hiç kimseyi bulamazsınız.”* (İsrâ, 17/66-69), *“Allah'ın vaadi gelinceye kadar yaptıklarından dolayı inkârcılar ya kendileri felâkete uğrayıp duracaklar veya felâket onların meskenlerinin yakınına inecektir. Allah, vaadinden kesinlikle dönmez.”* (R'ad, 13/31).

Kur'an âfetlere yer verirken, bunu bazen insanın inanç noktasındaki tutarsızlığını hatırlatmak ve yüzüne vurmak için yapmaktadır. Zira dara düşmeden önce başka varlıklara inanıp onlara ümit bağlayan inkârcılar, sıkıntıya düştüklerinde ise Allah'a ve yardımına ümit bağlamaktadırlar. (El-Merâğî, 1946, c. 17, s. 498; Eş-Şankitî, 1995, c. 3, s. 171). Kur'an'ın buna dair verdiği tasvirlerden biri de denizde ilerleyen kimselere ilişkindir. Burada inkârcıların iman konusundaki bocalamalarına dair durumlarını anlatmadan önce, karada ve denizde onların ilerlemesini, mesafe kat etmesini sağlayan yegâne kudretin Allah olduğu vurgusuyla konuya giriş yapar. Sonrasında onların iman konusunda nasıl bir çelişki ve tutarsızlık içerisinde olduklarına yer verir. *“Karada ve denizde yol kat edip ilerlemenizi sağlayan Allah'tır. Gemide bulunduğunuzda, hoş bir rüzgârla gemiler onları alıp götürdüğü ve bu yüzden sevinç içinde oldukları zaman onları bir fırtına yakalar, üzerlerine her yandan dev dalgalar gelmeye başlar; kuşatıldıklarını zannederler, (işte bu esnada) ‘Eğer bizleri bu felâketten kurtarırsan yemin olsun ki Sana şükredenlerden olacağız!’ diye, din ve ibadeti yalnız O'na has kılarak- Yüce Allah'a dua ederler.”* (Yunus, 10/22).

3. Musibet ve Âfetlerin Tehiri

Kur'an'ın sunduğu bütün delillere ve yaptığı tehditlere rağmen yine de iman etmeyenler vardır. Bu sebeple zihinlerde bu kimselerin bir an önce âfetlerle, bir azaba uğramaları beklentisi oluşabilmektedir. Oysa Allah, rahmeti gereği kullarını hemen azab etmez. Onların noksanlıkları sebebiyle her an böyle bir ceza ile karşılaşsalar yeryüzünde insanın esâmesi okunmaz, nesiller yok olur gider (Nahl, 16/61). Onun için Allah insana her zaman için bir fırsat vermektedir (el-Hâzin, 1415, c. 3, s. 483): “*Ancak süreleri bittiğinde onu bir an bile ne öteleyebilirler ne de öne alabilirler.*” (Nahl, 16/61). Peygamberlere yaptıklarına rağmen nice kavimlere de fırsat vermiştir. Ama yaptıklarından vazgeçmeyince nihayetinde onları âfet mahiyetindeki şeylerle azap etmiştir (R'ad, 13/32; Hacc, 22/44, 48).

Her fırsat ve mühlet her kişi için rahmet anlamına gelmez; “*İnkâr edenler, kendilerine vermiş olduğumuz fırsatın onlar için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Onlara verdiğimiz fırsat ancak günahlarını arttırmaya yarıyor. Onlar için alçaltıcı azap vardır.*” (Âl-i İmrân, 3/178).

Allah'ın kullarına verdiği fırsat ve mühlet bazen şekil değiştirir. Bu fırsat sıkıntılar yerine müreffeh bir hayat sürme şeklinde tezahür edebilir. Ancak bu da insanı aldatmamalıdır. Özellikle de inkârcıların maddi imkânlarla sahip olması müminleri inanç noktasında saptırmamalıdır. Böylesi bir durumda Allah müminlerden ibadetlere daha fazla sarılmalarını istemektedir: “*Kendilerini sınamak için onların bir kesimini yararlandığımız dünya hayatının cazibesine sakın göz dikme! Rabb'inin sana ihsan ettiği nimetler daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Aile efradına namazı emret, sen de bunda kararlı ol. Senden hiçbir rızık istemiyoruz; asıl biz seni rızıklandırıyoruz. Güzel akibet, günahlardan sakınanların olacaktır.*” (Tâhâ, 20/131-132).

4. Kıyametın Kopuşunun Âfetlerle Olan Benzerliği

İnsan; suyu, dağı, gecesi-gündüzü vb. birçok nimet ile yeryüzünde; güneşi, ayı, yıldızları ve bulutları ile gök kubbenin altında yaşamaktadır. Bunların yaratılışı ve bunlara verilen nizamın, insanın kendi bedenindeki mucizevi yaratılış ve nizamdan geri kalır bir tarafı yoktur. Hatta ayetin deyimiyle gökler ve yerdeki nizam çok daha muazzamdır; “*Sizin yaratılışınız mı daha zor yoksa gökyüzünün yaratılışı mı? Allah onu kusursuz bir şekilde inşa etti. Onu yükseltti ve kusursuz bir halde şekillendirdi. Gecenin karanlık, gündüzünü ise aydınlık yaptı. Akabinde yeryüzünü döşedi. Ondandır suyunu ve bitkilerini ortaya çıkardı. Dağlarını çok muhkem bir şekilde dikti. Bunların hepsi sizin ve hayvanlarınızın*

istifade etmesi içindir. Ancak o büyük felaket (kıyamet anı) gelince!” (Nâzi‘ât, 91/27-34). insanın menfaatine sunulan dünya ve güneş, ay yıldızlar vb. onu kuşatan gökyüzünde kıyamet ile birlikte büyük ve ani değişimler yaşanacaktır, nihayetinde bunlar bambaşka bir hal alacaktır (‘Arâf, 7/187; İbrâhim, 14/48). Zira kıyametin kopma şeklini haber veren ayetler kâinatın nizamında bir bozulma olacağını defalarca dile getirmektedir. Bu süreçte yaşanacak şeyler doğal âfetlere benzemektedir hatta çoğu şekil olarak aynıdır. Kur’an’ın vurguladığı temel değişimler ve bu değişimlerin nerelerde meydana geldiğini şöyle özetlemek mümkündür:

1. Gök Yüzü

- a. Semayı bir duman kaplayacak (Duhân, 44/10),
- b. Gökyüzü yarılacak (Tûr, 52/; 9; Müreslât, 77/8; İnfitâr, 82/2),
- c. Ay tutulacak, güneş ve ay bir araya gelecek (Kıyâme, 75/8-9), güneş dürülüp karacak (Tekvîr, 81/1),
- d. Yıldızların ışığı sönecek (Müreslât, 77/8), hepsi saçılacak ve dökülecek (Tekvîr, 81/2; İnfitâr, 82/2),

2. Yeryüzü

- a. Peş peşe sarsıntılar olacak (Nâzi‘ât, 79/6-7; Zilzâl, 99/1-8),
- b. Dağlar sarsılacak, yer parçalanacak, dağlar yerinden kıpırdayıp adeta kum yığınları ve yün gibi savrulacak (Tâhâ, 20/105; Tûr, 52/9-10; Vâki‘a, 56/4-6; Hâkka, 69/14; Müreslât, 73/14, Fecr, 89/21, Mürselât, 77/10), serap haline gelecek (Nebe’, 78/20),
- c. Yeryüzü dümdüz olacak (Kehf, 18/47; Tâhâ, 20/105-107),

3. Denizler ve sular yükselip bir birine katılacak (İnfitâr, 82/3).

Geçmiş kavimlerin yaşadığı âfetler ile kıyametin kopmasına yönelik meydana gelecek olan âfetler arasındaki en önemli benzerliklerden biri bunların ansızın meydana gelen şeyler olmasıdır (Örneğin bkz. En‘âm, 6/31, 44-47; ‘Arâf, 7/95, 187; Yûsuf, 12/107; Enbiyâ, 21/40; Hacc, 22/55; Şu‘arâ, 26/201-202; ‘Ankebût, 29/53; Zümer, 39/55; Zuhurf, 43/66; Muhammed, 47/18). Günümüzde doğal âfetlerin bir kısmını bazı verilerden hareketle hesap etmek nispeten mümkündür. Çoraklaşma, yanardağ patlamaları, gök taşlarının atmosfere düşmesi, kuraklık, tsunami, sağanak yağışlar vb. birçok husus bu türden felaketlerdir. Hatta bunlar için bilim insanları tarihler bile verebilmektedir. Kıyametin kopmasına dair ise hiç kimse tam bir tarih verememektedir. Bunu Yüce Allah kendi katında gizli kılmıştır. Bu sebeple peygamberler dahi bu soruya

cevap verememişlerdir. Hz. Peygamber'e, bu çerçevede sorulan sorulara cevaben; bunun bilgisinin Allah katında gizli olduğunu ve insanları aniden yakalayacağını söylemesi istenmiştir ('Arâf, 7/187, Lokman, 31/34).

Âfetler neticesinde tabiata dair bozulan bazı şeyler tekrardan düzelme ihtimali taşımaktadır. İnsanların gerekli tedbirleri ve yenilemeleri yapmaları ile bu mümkündür. Fakat kıyamet saati için Kur'an'ın haber verdiği âfetler ve bunun doğuracağı değişimlerde bu mümkün değildir. Zira bunlar dünya hayatına dair son gelişmeler ve haliyle son âfetlerdir.

5. Musibet ve Âfetler Karşısında Beşerî Tepkiler

Musibetler öncesinde yapılması gerekenler ile sonrasında sergilenmesi gereken tavırlar son derece önemlidir. Âfetler ve musibetler konusunda fiziki tedbirlerin alınması elbette elzemdir. Ancak Kur'an bu konuda daha çok işin manevi tarafına temas etmektedir. Bir tebliğ ve irşat kitabı olması münasebetiyle işin bu tarafına ağırlık vermiştir.

Kur'an'da sadece musibet ve bu anlamadaki sıkıntı (الضَّرُّ) kavramının geçtiği ayetler (Bakara, 2/156; Âl-i İmrân, 3/156; Nisâ, 4/62, 72; Mâde, 5/106; Tevbe, 9/50; Hûd, 11/81; Kasas, 28/47; Şûrâ, 42/30; Hadîd, 57/22; Teğâbün, 64/11; Yunus, 10/12; Yûsuf, 12/88; Nahl, 16/53-54; İsrâ, 17/56, 67; Enbiyâ, 21/83) incelendiğinde Allah'ın kullardan beklentisi ve insanların bu durumlardaki tavırlarının nasıl olması gerektiğini anlamak mümkündür.

Musibetler insanın acizliğini ortaya çıkarmaktadır. Ancak nankörlük duygusunun yerleşmiş olduğu ve geçmişinden ibret almayan bireylerde hatadan dolayı iltica duygusu çok uzun bir süre sonra zuhur etmektedir: *"İnsanın başına sıkıntılı bir şey geldiğinde yan tarafına yatarken veya otururken ya da ayakta dururken çarçabuk Biz'e dua etmeye koyulu verir; içinde bulunduğu bu durumdan onu kurtardığımızda ise -sanki başına gelen musibeti gidermek için bize niyazda bulunup da yalvarmamış gibi- inkârcılığa tekrar döner, bu hal üzere yoluna devam eder; haddini aşanlara işte bu şekilde yaptıkları şeyler hoş görünmektedir."* (Yûnus, 10/12), *"Hakikat şu ki; Sen onları dosdoğru bir yola çağırırmaktasın. Âhirete iman etmeyenler ise ısrarla doğru yoldan sapmaktadırlar. Eğer onlara merhamet edip de içinde bulundukları sıkıntıyı gidersek yine de hadsizliklerine dalıp bocalamayı sürdürürler. Andolsun ki Biz onları ağır sıkıntılara maruz bıraktık; yine Rableri'ne boyun eğmediler ve de O'na yakarmıyorlar. Nihayet üzerlerine çok çetin bir azap kapısı açtığımızda, bu durumda onları şaşkınlık ve ümitsizlik içine düşmüş bir halde görürsün."* (Mü'minûn, 23/73 – 77).

Bazı insanların bu şekilde sergiledikleri tavırları Kur'ân birkaç kez zikretmekte, böylece bu kimselere olan kınamasını tekrar tekrar dile getirmektedir (Örneğin bkz. Yunus, 10/12; Nahl, 16/53-54; İsrâ, 17/67; Mu'minûn, 23/75; Rum, 30/33; Zümer, 39/8, 49). Buralarda özellikle vurgulanan kınama ise bu durumdaki insanların inkâra veya tekrardan şirke düşmeleridir. Bu sebeple bu kimselere ateşe yani cehenneme atılma tehdidi vardır (Zümer, 39/8-9; Rûm, 30/33-36).

Kur'ân'ın bu çerçevede kınadığı tavırlardan biri de sıkıntıları atlatan kişinin; acizliğini unutup sahip oldukları nimet ve imkânları kendi maharetine bağlamasıdır: *“İnsana bir zarar dokunduğunda Biz’e yalvarır; sonrasında ona katımızdan bir nimet ihsan ettiğimizde; ‘Ben nimeti ancak bir bilgi sayesinde elde ettim.’ der. Bilakis o nimet bir sınamadır; Fakat çoğu bunu bilmez. Onlardan öncekiler nesiller de benzer şeyler söylemişti; ancak elde ettikleri şeyler onlara herhangi bir fayda vermedi. İşledikleri kötülükler kendilerine ceza olarak geri döndü. Bunlardan hadsizliğe sapanlar da yaptıkları kötülüklerin cezasını mutlaka çeceklerdir. Onların hiçbirisi Allah’ı âciz bırakacak değillerdir.”* (Zümer,39/49-51).

Kur'ân müminin âfet ve musibetler karşısında da imanını güçlendirmeye, pekiştirmeye çalışmaktadır. Bunun için tabiatı tahribata yol açan ve insanların telef olmasına sebep olan bütün âfetlerin ve araçların Allah'ın bilgisi dâhilinde olduğunu hatırlatıp buna vurgu yapmaktadır (Hadîd, 57/22; Teğâbun, 64/11). Bunların bir yerde kayıt altına alınmış olduğunu özellikle belirtmektedir. Böylece iltica edilmesi gereken makamın Yüce Allah olduğuna işaret etmektedir. Bununla birlikte korku, açlık, malların azalması, ölüm vb. imtihanlar karşısında hakiki müminlerin sarf etmeleri gereken sözleri şöyle örneklendirmekte ve bu vesileyle bunu onlara telkin etmektedir: *“Onlar, başlarına bir sıkıntı geldiğinde; Şöyle derler: ‘Doğrusu biz Allah’a aitiz ve kuşkusuz O’na döneceğiz.’ Rablerinin lütufları ve rahmeti işte bunlar içindir ve işte dosdoğru yola erenler de bunlardır.”* (Bakara2/156-157).

SONUÇ

Dünya ve içinde bulunduğu âlem tam bir şaheserdir. Bu hem yaratılışı hem de işleyen nizamıyla böyledir. Kur'ân bunları temelde insanın iman duygusuna şekil vermek için zikretmektedir. Ancak bu kadar mükemmel bir düzen içerisinde dönem dönem meydana gelmiş olan felaketleri de hatırlatmaktadır. Bunları da yine dini duygularla ilişkilendirmek için zikretmektedir. Kur'an'da azap mahiyetinde zikredilen âfetlerin ve musibetlerin hiçbirinde, bunlara sebep olan

fiziki unsurlara yer verilmemiştir. Temelde manevi unsurlarla yani Allah'ın emir ve yasaklarına uyup uymamak, peygamberlerin davetine icabet edip etmemekle ilişkilendirilmektedir.

Geçmiş kavimlerin azap mahiyetinde yaşadıkları âfetlere baktığımızda bazen bir kavmin tamamen yok olduğunu müşahade etmekteyiz. Bazen de inanç konusunda bocalamalarından dolayı farklı farklı âfetlere maruz kaldıklarını görmekteyiz. Lût'un (a.s) kavminde olduğu gibi birkaç âfeti bir anda yaşayanlar da vardır. Bu durum yaptıkları şeyin çirkinliği ve bu konudaki ısrarlarıyla doğru orantılıdır (Ertuğrul, 2017, s. 170).

Bazı kavimlerin maruz kaldıkları âfetlerin aynısını veya benzerini farklı zamanlarda farklı kavimler de yaşamıştır. Buna karşılık bazıları ise emsalsiz bir musibettir. İsrailoğularının maymuna ve domuza dönüşmeleri bunun en güzel örneğidir.

Kur'an'da münferit tavırlardan dolayı bir kavmin topluca âfetler veya musibetler aracılığıyla helak olduğuna dair bir kayıt bulunmamaktadır. Birkaç kişinin yanlış davranışları sebebiyle sadece bu şahısların âfete maruz kaldığına dair örnek bulmak mümkündür. Bahçe halkının mahsullerinin yok olmasına dair anlatılan olay buna örnektir.

Lût'un (a.s) evine insan suretinde gelen melekleri kavmine hanımı haber vermiştir. Bu sebeple o da azap olmuştur. Bu da gösteriyor ki ahlaki kuralların çiğnenmesine dolaylı olarak katkı sunmaya çalışmak âfet ve musibetlerin içerisinde yer almak için yeterli bir gerektir.

Kur'an'ın tarihsel olarak en son haber verdiği âfet hendek savaşıyla ilgili olarak zikrettiği olaydır. Geleceğe yönelik haber verdiği âfetler ise daha çok imana davet için kudretini ispatlama mahiyetinde tehdit ve ibret çerçevesinde haber verdiği âfetlerdir. Bunlara dair zikrettiği şeyler temelde dünyayı yaşanabilir kılan unsurların yok olmasına veya tamamen değişmesine dair hususlardır. Bu ise oluşabilecek âfetlerin sınırlarına dair insanın bir fikir sahibi olmasına da imkân sağlamaktadır. Ancak bunlar için insandan yapması istenen tek şey, öncesinde dini vecibelerini yerine getirmek için gayret göstermiş olmasıdır. Böylece mevzunun dini boyutu öne çıkarılmaktadır.

Allah kullarını âfetleri ile hemen yüzleştirme çabası içerisinde değildir. Bunun için onlara fırsatlar tanımaktadır. Ancak maddi imkânların çokluğu ve müreffeh bir yaşam her zaman için müspet anlamda tanınan bir fırsat olarak algılanmamalıdır. İmkânların çokluğu karşısında sergilenen nankörlük insanın çok daha fazla sıkıntı çekmesine vesile olacaktır.

Yeryüzünde ve gökyüzünde birer şaheser olarak insanın maslahatına sunulan yağmur, rüzgâr, denizler, ekinler, dağlar, kuşlar vb. birçok husus Allah'ın arzuladığı çerçevede hareket etmeyen insanlar için bir azaba dönüşebilmektedir. Bunlar bazen insanın varlığını bile sonlandırabilmektedir. Bunların bu şekilde bir dönüşüm yaşamasının temel sebebi insanın hadsizliği, dini anlamda kendisinden beklenen tavırları sergilememesidir. Yoksa Allah'ın bu unsurları yarattıktan sonra kendi haline bırakması ve bunların zamanla bozulması gibi bir durum söz konusu değildir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Akbaş, A. (2015). *Kur'ân'da İnsan Mutluluğu*, Rağbet Yayınları.
- Çimen, A. E. (2005). Helâk, devam eden bir süreç midir? *Usûl İslam Araştırmaları, Temmuz Aralık 4*, 40-70.
- Ebu's-Suûd, M. b. M. (t.y.). *İrşâdu'l-akli's-selîm ilâ Mezâya'l-kitabi'l-kerîm. Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî.*
- El-Hâzin, A. A. b. M. (1415). *Lübâbu't-tevîl fî me'ânî'-tenzîl. Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.*
- El-Beydâvî, A. b. Ö. (1418). *Envâru't-tenzîl ve Esrâru't-tevîl. Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî.*
- El-Merâgî, A. b. M. (1946). *Tefsiru'l-merâgî* (C. 1-30). Şirketu ve Matbaatu el-Bâbî.
- El-Münâvî, Z. M. A. (1356). *Feyzu'l-kadîr şerhu'l-câmi'u's-sağîr. el-Mektebetu't-Ticâriyye el-Kübrâ.*
- Er-Râzî, F. M. b. Ö. (1420). *Mefâtîhu'l-ğayb* (C. 1-32). Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî.
- Er-Râğib el-İsfehânî, E.-K. el-H. b. M. (1412). *El-Müfredât fî ğarîbi'l-Kur'ân. Dâru'l-Kalem.*
- Ertuğrul, R. (2017). Kur'ân'da helâk olan kavimlerde suç-ceza uyumu-1-. *Baytburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3(5), 165-185.
- Eş-Şankitî, M. b. M. (1995). *Advâu'l-beyân fî izâhi'l-Kur'âni bi'l-Kur'ân. Dâru'l-Fikr.*
- Ez-Züheylî, V. b. M. (1422). *Et-Tefsiru'l-vasît* (Dîmeşk, C. 1-3).
- İbn Kesîr, İ. b. Ö. (1420). *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azîm* (C. 1-8). Beyrut.

- İbn Manzûr, M. b. M. b. A. (1414). *Lisânu'l-arab* (C. 1-15). Dâru's-Sadr.
- Kur'ân yolu meâli* (H. Karaman, M. Çağrıçı, İ. K. Dönmez, & S. Gümüş, Çev.). (2014). Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Muhammed el-Hudayrî, b. A. b. A. (2008). *Es-Sirâc fî beyâni ġarîbi'l-Kur'ân*. Mektebetu'l-Melik Fehd el-Vataniyye.
- Saylık, M. (2017). Kur'anda depremle helâk olan Kavimler. *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(19).
- Sıddık Hasan Hân, E.-T. M. (1992). *Fethu'l-beyân fî mekâsıdı'l-Kur'ân* (C. 1-15). el-Mektebetu'l-'Asriyye.

EXTENDED ABSTRACT

The life of people takes place in a physical environment as well as in a social one. In this environment, several events occur that will make life difficult or impossible for human beings, created for a purpose. Examining these events, which are defined as disasters, from a religious perspective, is extremely important and inevitable for people, given the right to life within the framework of a purpose. Knowing the spiritual causes of the negative developments if any, is a necessary effort to prevent repeating these factors or events. If the causes are not determined, the possibility of recurrence of these elements making life difficult or unlivable will continue.

Examining the natural events around us within the data of positive sciences will lead to incomplete or wrong results for the person who must carry a religious identity. Therefore, it is necessary to refer a variety of sources and consider the sources to guide us about their spiritual reasons, if any. Existence of the right sources and their interpretation are extremely important in order not to come to a wrong conclusion. Consequently, the first source to refer to is the Koran. It will make it easier to reach the right conclusion as the reasons for the similar events are included here and many historical examples are provided. For this reason, rather than individual and emotional interpretations, first, what the Koran says should be taken into consideration and its statements should be perceived and interpreted well.

Nature, with all its grace, is an example. Its perfect order is an indication of the existence of a unique power. This occurs in the context of divine power, only because God says be and everything occurs without any burden. However, this issue is not just about creating and leaving it alone. Everything continues to

operate within the knowledge of its creator. The perfection in the creation process continues through the laws of physics, biology, chemistry, and similar ones, introduced during the continuation of its existence. Events happening in the physical environment occur within a set of rules. The fact that the same causes produce the same results is not the result of a vicious circle, but the perfection of the order established by the creative power. If a person searches for a flaw in this framework, no matter how hard he tries, he will not be able to find it. In fact, in this process, the insights of the clairvoyant will increase their obedience to the unique mighty. The Koran expresses examples in this sense for such an expectation.

The word "disaster" or its derivative is not used in the Koran for natural disasters that make life difficult. However, there are many concepts or words with this meaning. When we look at the places where these words are mentioned, it is seen that there are purely spiritual reasons or expectations in the reasons for mentioning them. While mentioning the disasters and calamities, the world, and the physical environment, related to the world, are exposed, the discontent of the creator is emphasized. Especially, this justification is stated, rather than fulfilling the requirements of the rules of physics, chemistry, biology etc. It is seen that the foremost reason for this is that the envoys sent by the creator are not taken into consideration by the societies or they go beyond what they conveyed over time.

It is expressed by giving more than one example and by clearly stating that similar disasters may occur again. Destruction of foodstuffs, floods, lightning strikes, heavy thunders, stone rains, famines, pest invasions, etc. are among the many examples are included. While only one tribe lived some of these, it is also seen that different tribes were exposed to the same disasters. Mentioning these examples includes a warning in terms of taking a lesson and accounting for oneself, but sometimes it can also take the form of a threat. It is insistently emphasized that if people act irresponsibly, these disasters can happen at any time, and the creator has the power to do so.

When the subjects of the apocalypse scenes are examined within the framework of the Koran, it is seen that they also have a profile like natural disasters. Changes in the elements of the physical environment such as the sun, moon, stars, atmosphere, mountains, seas, etc., in the form of deterioration, being dysfunctional or taking on a different form are mentioned. However, it is indicated that the reason for these is not the irresponsible behavior of human beings, but rather the end of the time for this world.

While the Koran gives examples of disasters related to past nations, reminds they can happen again, and mentions the events that will happen in the last moment of

the world, it does these for a purpose. Its main purpose is to make man obey the power which can do them. Furthermore, it aims to ensure that he tries to make up his mistakes and show surrender and patience until this process passes. This shows that there are some spiritual factors in the chain of disasters or catastrophic events. These factors should be included in the process while giving meaning to life.